

Az a bizonyos semmeringi vonat, amely Mancit új élete felé röpíti, kissé túlegyenesre rakott síneken robog előre. Eleven alakok szaladnak rajta és mögötte: a) Radó-család, Komlós, hernáduccai leányok és fiúk, lipótvárosi intellektüelek, fél- és egész emberek, egytől-egyig éles írói szemmel meglátott, fölényesen megrajzolt figurák s lassan mégis papírmásé-alakokká kényszerednek abban a nagy igyekezetben, ahogy az író szándékainak engedelmeskedve jelennek meg és tűnnek el, leplezik magukat, vagy mutatják ki a foguk fehéret... Az író jelenléte végül már feszélyez. Kitűnő lélektani megfigyelései, izmos, friss, könnyű stílusa van — bár sok magyartalanság rontja s könnyűsége sok helyen szinte keresett pongyolaságnak látszik — de ahol ez a stílus és az újságíró szellemessége dominál, a regénynek nagyon jó részletei vannak. Ám ez a szellemesség hovatovább némi modorossággá ütemesedik s lassanként szinte terhevé válik. A stílus itt csakugyan egy az íróval; annyira benne van ő maga, hogy végül már szeretnők megkérni, vonuljon vissza s engedje szabadon mozogni a többieket. Mintha ő maga akadályozná alakjait, hogy végre csakugyan megelevenedjenek s elindulhassanak saját fejük után, természetük szerinti útjukra, amelyen át sorsuk szerves létté: regénnyé sűrűsödhetik... Így a mű váza mindjobban kiütözközik; sovány teste egyre inkább satnyul s élettől duzzadó, egészséges részei mellett itt-ott már zörögnek a csontjai.

A vége aztán váratlanul ellaposodik. Nagyönis elsietett befejezése után csodálkozva kérdezzük: hát ennyi az egész?

A happyendesített Hernáducca; vagy ismerősebb címmel: mese az írógépről. Síma mese, tévedt kisleánnyal, bankigazgatóval és a végén, az elért célnál, hűvösvölgyi villával; mutatós ellentéteképpen a zálogcé-

dulás és adósságtól zilált, de erősen valósággyanus szülői otthonnak... Mint mikor valaki jóízű, étvágygerjesztő kenyérbe harap s egyszerre fogai közé akad a péküzlet cédulája. Az olvasó kelletlenül rágcsálja s nem tudja, mit csináljon vele. Izlésétől függ, hogy lenyeli-e, vagy... morog egyet...

Végül: letettük a könyvet s megint nem a regény az, amiről emlék marad bennünk, hanem az írója. A *Manci*, azt hisszük, afféle fiatalos, félküzlettel való erőpróbálkozás csupán. Bródy Lili azonban tehetség, akiben bízni lehet.

Nagy Berta.

Maderspach Viktor: Az oláhok vérnyomában a Fekete-tengerig. Második kiadás. (Ifj. Ludvig és Janovits könyvnyomdája, Miskolc.) «Maderspach Viktor típusa annak a megalkuvást nem ismerő magyarnak, akinek a harci mesterség a vérében van.» A könyvhöz írt előszót Julier Ferenc ezredes e jellemzéssel kezdi, melyhez csattanó visszhangot ad a szerző utolsó mondata: «Mi a halottrabló hiénát a magunk erejéből is újra 'a Fekete-tengerbe szoríthatjuk. Csak akarnunk kell!» Az erős magyar érzés azonban még nem magyarázza meg a könyv ritka sikerét. Ebben főrésze van annak, hogy a szerző csaknem kimeríthetetlenül gazdag és érdekes élményanyagot ad. Szülőföldje védelmében a világháború legizgatóbb fejezetét, az oláhok ellen viselt védő, majd támadó hadjáratot «a legkalandosabb körülmények között» harcolta végig s ezt írja le könyvében. Elbeszélő módja lebilincselően érdekes s joggal mondja Julier: «Még nem olvastam háborús leírást, mely a háború légkörét, a háború különböző cselekményeit élénkebb színekben s egyben a valóságnak megfelelőbben esetelte volna». Nyelve is gazdag, de mondat szerkesztése, stílusa nem mindig magyaros: ezt a második kiadásban nem ártott volna

kissé gondosabban átnézni. Annál is inkább, mert a könyv, bár minden hírharang nélkül megérte a második kiadást (ami bizonyítéka, hogy általános érdeklődés tárgya), a szerző vakmerő kalandjainak és vállalkozásainak szuggesztív elbeszélésével elsősorban ifjúságunk érdeklődését köti le. *h.*

Kisbán Miklós : Fortéjos Deák Boldizsár memoriáléja. (Athenaeum kiadás.) Fortéjos Deák Boldizsár Kisbán Miklós játékos írói kedvének gyermeke. Az epikai hitelről a filológiai értekezések remek paródiájaként megjelenő előszó gondoskodik. Maga a «memoriálé» régi olasz legendák és pajzán novellák anyagát önti át izes, a XVII. századba transzponált erdélyi beszédbe.

Az archaizáló stílusszerep ritkán szokott megállni az egyszerű játék, az irodalmi inyenek gyönyörködtetésének célzatánál. Vagy leszámolás egy már elmúlt, vagy elmúlásra ítélt irodalmi kifejezésmóddal, vagy pedig, mint itt is, jótékony takaró a közélet kritikája számára. Ebből a kritikából szívesen vettünk volna többet is, mint amennyit Fortéjos Deák Boldizsár hamiskás mosolyából itt-ott kiolvashatunk. A könnyed és jelentésküldi derű erősebb, mint a kritikai leleplezés. A stíljáték kétarcúsága akkor tölti be legteltjesebben irodalmi rendeltetését, ha kivédhetetlen erővel kényszerít bennünket mindkét arc egyszerre és folytonosan való figyelésére. *K. D.*

Csömöri József : Akik ma meghalnak. — Versek. — (Budapest, 1931.) Csömöri József versei olyanok, mintha írójuk vasvesszővel róttá volna őket. Ha hangulat érinti is a lelkét, a kéz nehézkes, sem élményi frisseséget, sem az egyéniség vigasztaló melegét nem tudja nyújtani. A pillanatnyi érzés is elfut s a vers banalitásban hull össze. Amikor az olvasó már jönni vél vala-

mit, hirtelen összecsuklik, szétporzik a kép, s csalódva látjuk, hogy megint rá vagyunk szedve. Mondanivalója problémaszegény. Az emberi létezést elsdoró időt ostromolja járt és vigasztalanul ismert úton. Jól megfigyelhető, hogyan duzzad egy-egy vers egyetlen felöltő gondolata egy másik költeménnyé, anélkül, hogy akármelyik is emelkedni tudna. (Pl. Árverés. — Jancsi és Juliska új meséje.) Mindenütt van valami többlet, amire nincs szükség, s hiányzik valami, ami nélkül nem rezonálunk. A többlet az az előre megfontolt szándék, hogy verset ír, ami hiányzik, az az esztétikai erő, amely kontaktust tud teremteni az olvasóval. Egyéniségét talán valami fanyar íz jelzi, s bizony, ez az egyéni vonás a költészetben, a szép keresésében ritkán fejlődésképes. —sz—t.

Puskás Pál C. M. : Árpádházi Boldog Kinga. Budapest. Az író a rendelkezésre álló adatokból, kronológiai rendben, de minden írói invenció nélkül, egyszerű és kissé darabos nyelven meséli el Árpádházi Boldog Kingának, Boldog Margit testvéreinek, a lengyelek szent királyasszonyának viszonzásos életét. A könyv a missziós-házaknak nyújt olvasmányanyagot, célja nem irodalmi, a történet csupán eszköz lelki vezetésre. Az író az életrajz adatainak forrásait nem nevezi meg, de látszik, hogy azoknak anyagát lelkiismeretesen s alaposan felhasználta, óvakodva minden belletrista kilengéstől, bár ilyesmire a történet adatai rendkívüli módon csábíthatnának minden írói fantáziát. A kis munkát mégis kedvessé teszi a legendák édessége, amely a komoly rendben írott sorok közül ránkmosolyog s valami naív báj, mely viszont a szerzetes-író lelkeségét tükrözi. Pozitív írói értékekről e kis könyvvel kapcsolatban mégsem beszélhetünk. *J. M.*